

Zitting 1980–1981

16 705

Goedkeuring van de op 15 januari 1981 te 's-Gravenhage tot stand gekomen briefwisseling tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Verenigde Staten van Amerika houdende een overeenkomst inzake de vestiging van opslagplaatsen en het onderhoud van Amerikaans legermaterieel in Nederland (Trb. 1981, 51)

Nr. 7

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 15 april 1981

Met belangstelling hebben ondergetekenden kennis genomen van de door een aantal fracties gemaakte opmerkingen. Allereerst zal worden ingegaan op enkele opmerkingen van meer algemene aard. De vragen betreffende de inhoud van de overeenkomst zullen vervolgens puntsgewijs worden beantwoord.

A. Algemeen

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen zich af waarom de aanvaarding van de opslag van Amerikaans materieel niet wordt geplaatst in een omvattend veiligheidsbeleid en waarom niet tegemoet wordt gekomen aan hun verlangen dat deze opslag niet wordt gebruikt ter versterking van het NAVO-potentieel. Voorts informeerden zij naar de mogelijkheid de beslissing tot het opslaan van Amerikaanse materieel in te brengen in het MBFR-overleg.

De ondergetekenden willen er met nadruk op wijzen, dat de thans aan de orde zijnde opslag rechtstreeks voortvloeit uit het in 1977 tot stand gekomen Lange Termijn Defensie Programma (LTDP) van de NAVO. De maatregelen van dit programma, die onder andere zijn gericht op het verkorten van de reactietijd, waren nodig geworden door de kwalitatieve en kwantitatieve opbouw van de Sovjetstrijdkrachten die zijn opgesteld tegenover West-Europa. De conceptie van het aanvoeren van versterkingen per schip (mensen *en* materieel) moest worden verlaten omdat gerede twijfel bestond aan de afschrikkingskracht van een troepenmacht die enige weken nodig zou hebben om het Europese theater te bereiken.

Het niet op tijd aanwezig kunnen zijn van dit voor Europa vitale defensie-potentieel zou bovendien door de verzwakking van de conventionele afschrikking drempelverlagend kunnen werken.

Het moge duidelijk zijn dat een kortere reactietijd de politieke manoeuvreerruimte vergroot en zodoende ook de mogelijkheden tot crisisbeheersing verruimt. Als zodanig maken de onderhavige maatregelen rechtstreeks deel uit van het omvattend veiligheidsbeleid van het bondgenootschap.

Het inbrengen van deze beslissing tot opslag in het MBFR-overleg achten ondergetekenden niet alleen onmogelijk maar ook onjuist. De MBFR-onder-

handelingen zijn gericht op het bereiken van reducties van en plafonds voor het militair personeel in het reductiegebied, op basis van overeen te komen sterktecijfers. Tevens zal een akkoord begeleidende maatregelen moeten bevatten die de militaire activiteiten over en weer zichtbaarder moeten maken en verificatie mogelijk maken. Alle aandacht is thans geconcentreerd op het oplossen van de kwestie van de Oostelijke sterktecijfers en op het bereiken van een eerste fase overeenkomst waarin de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie troepen reduceren. In een tweede fase zullen ook de andere directe deelnemers voor reducties in aanmerking komen. De inbreng van de opslag van militair materieel zou niet passen in de huidige onderhandelingsopzet. Het introduceren van een dergelijk vreemd element in het zeer ingewikkelde en delicate onderhandelingsproces moet als onwenselijk worden beschouwd.

Het lid van de P.S.P. zou graag van de Regering horen of ook toekomstige plannen voor plaatsing van Amerikaans legermaterieel en -personeel in Nederland onder de onderhavige overeenkomst kunnen vallen.

In antwoord hierop bevestigen ondergetekenden enerzijds in alle duidelijkheid dat, voor zover het om materieel gaat, de tekst van de overeenkomst uitbreiding in de toekomst toelaat, althans zodra daarover wederzijdse overeenstemming is bereikt. Anderzijds wordt er echter op gewezen dat opslag, zoals hier aan de orde is, dermate grondige voorbereiding en zodanige kostbare voorzieningen vergt, dat alleen al om die redenen gaarne wordt toegezegd dat de Staten-Generaal van een eventueel voornemen tot het uitvoeren van substantiële plannen op dit gebied tijdig op de hoogte zullen worden gebracht.

Aangaande het in Nederland geplaatste of te plaatsen personeel moet worden onderscheiden tussen twee reeds bestaande overeenkomsten. Het stationeren van Amerikaanse militairen in Nederland, nu of als gevolg van nadere plannen, valt onder de zogenaamde «Soesterberg overeenkomst» (Trb. 1954, nr. 120). Van eenmaal aanwezig personeel wordt de rechtspositie onder meer geregeld door het NAVO Status Verdrag (Trb. 1953, nr. 10), zoals bij punt 4 van de overeenkomst nadrukkelijk is bepaald.

Voor het antwoord op de vraag op basis waarvan in Nederland Amerikaanse kernwapens zijn opgeslagen herinneren ondergetekenden eraan dat in 1957 in de Noord-Atlantische Raad afspraken over de stationering van kernwapens in Europa zijn gemaakt. Deze afspraken zijn gebaseerd op verplichtingen, vastgelegd in artikel 3 van het Noord-Atlantisch Verdrag. Overigens zij eraan herinnerd dat de vraag of op basis van deze afspraken inderdaad kernwapens in Nederland zijn opgeslagen noch ontkennend noch bevestigend kan worden beantwoord.

B. De overeenkomst

Betreffende de inhoud van de overeenkomst zelf heeft het lid van de P.S.P. gevraagd naar de betekenis van het in de aanhef van de brieven achtereenvolgens genoemde «individueel en collectief vermogen om een gewapende aanval te weerstaan».

Dit woordgebruik stamt uit het Handvest van de Verenigde Naties (artikel 51) en is ook in het Noord-Atlantisch Verdrag gebezigd (artikel 3). Het geeft aan dat naast inbreng in collectief verband ook van nationale inzet wordt uitgegaan. Het is niet juist dat de Verenigde Staten op grond van deze bepaling zelfstandig en ongecontroleerd het opgeslagen materieel zouden kunnen inzetten omdat aan de genoemde woorden vooraf gaat de zinsnede «in het kader van het Noord-Atlantisch Verdrag». Hiermede is uitdrukkelijk aangegeven dat de activiteiten onder deze overeenkomst uitsluitend plaats kunnen hebben in het kader van de bondgenootschappelijke verdediging.

De leden van de C.P.N.-fractie, alsmede het lid van de P.S.P., vroegen aangaande het onder punt 1 gestelde naar de aard en de omvang van het materieel dat wordt opgeslagen.

Het gaat hier om de organieke uitrusting van gemechaniseerde divisies, alsmede om die reservevoorraden die voor het betrokken operatiegebied benodigd zijn. Tevens zijn «andere voorraden» inbegrepen, waarmede wordt bedoeld op al die goederen die een krijgsmacht nodig heeft, zoals enerzijds bij voorbeeld onderhoudsmiddelen, maar anderzijds ook niet-organieke goederen die in verband met de taakuitvoering nodig zijn, zoals bij voorbeeld (extra) stellingbouw- of brugslagmateriaal. Precieze opsomming is in een overeenkomst als deze onmogelijk. Met nadruk wordt er echter op gewezen dat de specifieke vermelding van «conventionele munitie» op zich zelf reeds de opslag van nucleaire munitie in de complexen uitsluit. Hierover bestaat tussen de Nederlandse en Amerikaanse regering geen enkel meningsverschil.

Over de betekenis van de zinsnede onder punt 2 in de brieven «tenzij anders is overeengekomen zal Nederland de opslagplaatsen beheren», waarover de leden van de C.P.N.-fractie vragen stelden, kan het volgende worden opgemerkt.

Omdat het opgeslagen materieel eigendom is en blijft van de Verenigde Staten werd er van die zijde aanvankelijk van uitgegaan dat zij dit materieel zouden beheren. Het feit dat dit materieel op Nederlands grondgebied onderworpen is aan onze nationale regels en dat het ook Nederlands personeel zou zijn dat de aan de opslag verbonden werkzaamheden zou verrichten moest echter naar onze mening leiden tot het leggen van de beheersbevoegdheid aan Nederlandse kant. Een en ander heeft uiteindelijk tot de gekozen bewoordingen geleid. Het ligt niet in de bedoeling in een later stadium het beheer over te dragen aan de Verenigde Staten. Wel laat deze formulering toe dat naar specifieke Amerikaanse wensen omtrent het te voeren beheer dient te worden geluisterd.

De vraag van het lid van de P.S.P. of, in punt 5, de woorden «wederzijds overeenkomen» betekenen dat Nederland niet eenzijdig deze overeenkomst kan opzeggen, moet naar de letter genomen bevestigend beantwoord worden. Zulks betekent evenwel niet dat als Nederland de wens tot beëindiging van de opslag zou kenbaar maken, na wederzijds overleg, uiteindelijk daartoe niet besloten zou worden. Hiermede is tevens een antwoord gegeven op de vraag van hetzelfde lid of deze overeenkomst ook opgezegd kan worden, als Nederland zich militair en/of politiek uit de NAVO zou terugtrekken, zonder dat het Noord-Atlantisch Verdrag als zodanig zou ophouden van kracht te zijn: elk van beide landen kan de wens tot beëindiging uiten en daarover met de andere partij in overleg treden.

De Staatssecretaris van Defensie,
W. F. van Eekelen

De Minister van Buitenlandse Zaken,
C. A. van der Klaauw